
КАЙДАЛОВА Л.Г.,
доктор педагогічних наук,
професор, завідувач кафедри
педагогіки та психології, Інститут
підвищення кваліфікації
спеціалістів фармації,
Національний фармацевтичний
університет, м. Харків

ТИМОЩУК Г.В.,
здобувач, кафедра теорії і
методики професійної освіти,
Харківський національний
педагогічний університет
ім. Г. С. Сковороди,
м. Харків

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ НА ОСНОВІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ

Обґрунтовано провідну роль інтерактивних методів навчання у реалізації компетентнісного підходу до професійної підготовки майбутніх економістів у вищих навчальних закладах. Встановлено, що застосування інтерактивних методів дозволяє вирішити навчальні, виховні, розвиваючі завдання професійної підготовки майбутніх економістів у вищому навчальному закладі; сприяє цілісному розвитку особистості студента.

Ключові слова: компетентнісний підхід, професійна підготовка майбутніх економістів, інтерактивні методи навчання.

Обоснованно ведущую роль интерактивных методов обучения в реализации компетентностного подхода к профессиональной

подготовке будущих экономистов в высших учебных заведениях. Установлено, что применение интерактивных методов позволяет решить учебные, воспитательные, развивающие задачи профессиональной подготовки будущих экономистов в высшем учебном заведении; способствует целостному развитию личности студента.

Ключевые слова: компетентностный подход, профессиональная подготовка будущих экономистов, интерактивные методы обучения.

The lead role of interactive teaching methods in the implementation of competence-based approach to training future economists is analyzed. Found that the use of interactive methods can solve training, educational, developmental tasks of training future economists at the university, promotes holistic development of the individual student, improves attendance and doubled both engagement and learning in a large groups of students. However, the introduction of interactive learning methods will significantly increase the level of competitiveness of future economists in the labor market. In the context of implementation of competence-based approach to training future economists important are the following interactive teaching methods: discussion, analysis of specific situations, project method, case method, portfolio and others. This article reflects the the importance of the professional training, which combines high-level knowledge and skills.

Key words: competence-based approach, the training of future economists, interactive teaching methods.

Професійна економічна освіта сьогодні користується посиленням попитом, що обумовлено становленням ринкової економіки та потужними інноваційними процесами, які зараз відбуваються в Україні. Відповідно актуальним завданням вищої освіти стає формування фахівців нової формації – з високим рівнем компетентності, конкурентоспроможності на ринку праці, соціальної мобільності, духовної культури та відповідальності за прийняті професійні рішення.

Особливу роль у вирішенні окресленого завдання відіграють інтерактивні методи навчання як ефективний засіб реалізації компетентнісного підходу, а загалом переходу професійної підготовки майбутніх економістів на якісно-новий рівень.

Аналізу та осмисленню компетентнісного підходу у численних наукових доробках приділяють увагу Н. Бібік [1], Н. Болюбаш [2], Л. Вашуленко [1], Т. Гуріна [3], І. Зимня [4], О. Локшина [1], А. Хуторський [11] та інші.

Особливості використання інтерактивних методів навчання досліджують С. Вавілова [9], Л. Кайдалова [5; 6], І. Мельничук [7], Т. Паніна [9], О. По-метун [10], Л. Пироженко [10], Н. Щокіна [5] та інші.

Проте, не зважаючи на значну кількість наукових праць, недостатньо вирішеним залишається питання реалізації компетентнісного підходу до професійної підготовки майбутніх економістів за допомогою інтерактивних методів навчання.

Тому метою статті є дослідження теоретичних засад реалізації компе-

тентнісного підходу до професійної підготовки майбутніх економістів на основі використання інтерактивних методів навчання.

Так, компетентнісний підхід «орієнтується на кінцевий результат освітнього процесу та спрямовується на формування у випускника готовності ефективно організовувати внутрішні (знання, вміння, цінності, психологічні особливості) та зовнішні (інформаційні, людські, матеріальні) ресурси для досягнення поставленої мети» [2, с. 89]. Він є концептуальною основою змін, які зумовлені інтеграційними процесами світової економіки, гармонізації вітчизняної вищої освіти відповідно до європейської [6, с. 25]; базується на розумінні його як спрямованості освітнього процесу на формування та розвиток ключових (базових, основних) і предметних компетентностей особистості [3, с. 3].

При цьому слід наголосити, що перша зазначена група є загальною для всіх ступенів вищої освіти. Підтримуючи точку зору І. Зимньої [4], О. Міханової [8], А. Хуторського [11] та інших, вважаємо, що ключові компетентності забезпечують оптимальне функціонування особистості в суспільстві, вирішення різноманітних проблемних ситуацій на сформованій світоглядній основі. Вони є «надпрофесіональними та визначаються як навички управління знаннями, вміння та здібності соціальної взаємодії та адаптації, в тому числі впевненість у собі, вміння спілкуватись, знаходити та приймати нестандартні рішення» [8, с. 428].

Проаналізувавши існуючі наукові доробки, які присвячені зазначеній проблемі, встановили, що професійна компетентність майбутнього фахівця економічного профілю виступає інтегрованим навчальним результатом і становить кінцеву мету процесу професійної підготовки. Її розуміють як систему відповідних знань, умінь, навичок і цінностей, які відтворюються у здатності та готовності особистості

вирішувати професійні завдання різноманітного характеру.

До складу професійної компетентності майбутнього економіста входять базові (єдині для фахівців різних профілів) і професійні (обумовлені специфічністю галузі діяльності) компетенції. Принципи багатоваріантності, кооперації, діяльності, рефлексії, управління індивідуальними освітніми маршрутами та соціальної активності є основними у розвитку даної категорії.

Значною мірою формуванню як ключових, так і предметних компетентностей, сприяє застосування в освітньому процесі інтерактивних методів навчання, за допомогою яких відбувається активізація навчально-пізнавальної, самостійної, комунікативної діяльності на основі посиленої міжособистісної взаємодії викладача та студентів.

Відповідно інтерактивне навчання розглядається як педагогічний процес, що є сукупністю закономірних, послідовних активних взаємодій викладача та студентів на основі використання інтерактивних методів і спрямовується на стимулювання природної активності майбутніх фахівців (розумової, емоційної, соціальної) у практичній діяльності – спочатку в умовах професійної підготовки, а в майбутньому – під час виконання професійних функцій.

Щодо його загальних результатів, то Т. Паніна та С. Вавілова виділяють наступні:

- інтенсифікація процесу розуміння, засвоєння та творчого застосування знань у процесі вирішення практичних завдань; ефективність забезпечується за рахунок активного включення студентів у процес не лише отримання, а й безпосереднього («тут і зараз») використання знань;
- посилення мотивації та залученості студентів у вирішення проблем, які обговорюються, що робить процес навчання більш осмисленим;

- розвиток творчого мислення, вмінь вислухати іншу точку зору, співпрацювати, виявляючи при цьому толерантність і доброзичливість у ставленні до своїх опонентів;
- отримання досвіду нової діяльності;
- використання інтерактивних технологій навчання дозволяє контролювати процес засвоєння знань, умінь і навичок, застосовувати їх в різних ситуаціях;
- результат для конкретного студента:
- досвід активного засвоєння навчального змісту у взаємодії з освітнім середовищем;
- розвиток особистісної рефлексії;
- отримання нового досвіду навчальної взаємодії;
- розвиток толерантності.

Результат для навчальної мікрогрупи:

- розвиток навичок спілкування та взаємодії в малій групі;
- формування ціннісно-орієнтаційної єдності групи;
- заохочення до гнучкої зміни соціальних ролей залежно від ситуації;
- прийняття моральних норм і правил спільної діяльності;
- розвиток навичок аналізу та самоаналізу в процесі групової рефлексії;
- розвиток здатності вирішувати конфлікти.
- результат для системи «викладач – група»:
- нестандартне ставлення до організації освітнього процесу;
- багатовимірне засвоєння навчального матеріалу;
- формування мотиваційної готовності до міжособистісної взаємодії не лише у навчальних, а й позанавчальних ситуаціях [9].

При цьому слід враховувати, що при проведенні занять на основі інтерактивних методів навчання можуть виникати проблеми: відсутність у студентів власної думки; побоювання висловлювати свою точку зору; невміння слухати інших, об'єктивно оцінювати

їхню думку, рішення; неготовність в процесі обговорення змінювати свою думку, йти на компроміс. Це вимагає додаткової підготовки викладача, яка пов'язана з необхідністю постійно заохочувати неактивних студентів до роботи, створювати ситуації успіху та атмосферу співробітництва, взаєморозуміння, доброзичливості, контролювати процес досягнення поставлених цілей, у разі невдачі переглядати стратегії роботи, виявляти та виправляти недоліки [5].

У контексті реалізації компетентнісного підходу до професійної підготовки майбутніх економістів значущими є наступні інтерактивні методи навчання: дискусії, тренінги, аналіз конкретних ситуацій, метод проектів, кейс-метод, портфоліо та інші.

В оптимальному поєднанні вони спрямовані на формування наступних компонентів компетентності: знань, умінь, навичок, якостей та здатностей щодо співпраці; встановлення партнерських відносин, що впливають на результат професійної діяльності на основі прийняття її ціннісних підстав; створення та підтримання творчої атмосфери у колективі; самостійної роботи; аналізу, синтезу та систематизації інформації; прогнозування; прийняття та реалізації раціональних рішень; **виконання** планово-економічних, організаційно-управлінських, аналітичних, дослідницьких завдань у середовищах підприємств і організацій та інших.

Таким чином, інтерактивні методи навчання мають великий освітній та розвивальний потенціал; забезпечують максимальну активність студентів і результативність навчального процесу. Разом з тим їхнє впровадження суттєво підвищить рівень конкурентоспроможності майбутніх економістів на ринку праці, створить передумови для ефективного функціонування у професійних об'єднаннях, що і є метою компетентнісного підходу у вищій освіті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід : рефлексивний аналіз застосування / Н. М. Бібік // Компетентнісний підхід у сучасній освіті. Світовий досвід та українські перспективи : б-ка з освітньої політики / Н. М. Бібік, Л. С. Вашуленко, О. І. Локишина та ін. ; під заг. ред. О. В. Овчарук. – К., 2004. – С. 47-52.
2. Болюбаши Н. М. Теоретичні засади формування професійної компетентності майбутніх економістів / Н. М. Болюбаши // Наукові праці : науково-методичний журнал. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. П. Могили, 2009. – Вип. 99. Т. 112. – С. 88-95.
3. Гуріна Т. М. Формування інформаційної компетентності в процесі фахової підготовки вчителя іноземної мови / Т. М. Гуріна // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова : зб. наук. праць. Серія «Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання» / [гол. ред. : В. А. Андрущенко]. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – № 10. – С. 3-9.
4. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании / И. А. Зимняя. – М. : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 42 с.
5. Кайдалова Л. Г. Интерактивные методы обучения в подготовке студентов / Л. Г. Кайдалова, Н. Б. Шекина // Проблемы и перспективы развития педагогики и психологии : материалы междунаро. заочной науч.-практ. конф. (Новосибирск, 3 апреля 2013 г.). – Новосибирск : Изд-во «СибАк», 2013. – С. 80-87. [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://sibac.info/index.php/2009-07-01-10-21-16/7292-2013-04-11-05-02-59>
6. Кайдалова Л. Г. Професійна підготовка фахівців фармацевтичного профілю у вищих навчальних закладах : монографія / Л. Г. Кайдалова. – Х. : НФаУ, 2010. – 364 с.
7. Мельничук І. М. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх соціальних працівників засобами інтерактивних технологій : монографія / І. М. Мельничук. – Тернопіль : Економічна думка, 2010. – 328 с.
8. Миханова О. П. Интерактивные методы обучения как средство формирования универсальных компетенций / О. П. Миханова // Известия РГПУ им. А. И. Герцена. – 2008. – № 58. – С. 427-432.
9. Панина Т. С. Современные способы активизации обучения : учеб. пособ. / Т. С. Панина, Л. Н. Вавилова ; под ред. Т. С. Паниной. – 4-е изд., стер. – М. : Издательский центр «Академия», 2008. – 176 с.
10. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко ; За ред. О. І. Пометун. – К. : Видавництво А.С.К., 2004 – 192 с.
11. Хуторской А. В. Компетентностный подход в обучении : научно-методическое пособ. / А. В. Хуторской. – М. : Издательство «Эйдос» ; Издательство Института образования человека, 2013. – 73 с.